

อัตตวิภาคกถา

เรียบเรียง

โดย

พ.ต.อ. พระยาประสงค์สรรพการ

พิมพ์แจกในงานฌาปนกิจศพ

คุณหญิงประสงค์สรรพการ (เย็น เอกนาค)

294.304

ป391อย

ณ เมรุ

วัดมกุฏกษัตริยาราม

๕ ๒ ๕
เมษายน ๓๗ เมษายน ๒๕๓๕

2920

อัตตวิภาคกถา

เรียบเรียง

โดย

พ.ต.อ. พระยาประสงค์สรรพการ

พิมพ์แจกในงานฌาปนกิจศพ

คุณหญิงประสงค์สรรพการ (เย็น เอกนาค)

ณ เมรุ

วัดมกุฏกษัตริยาราม

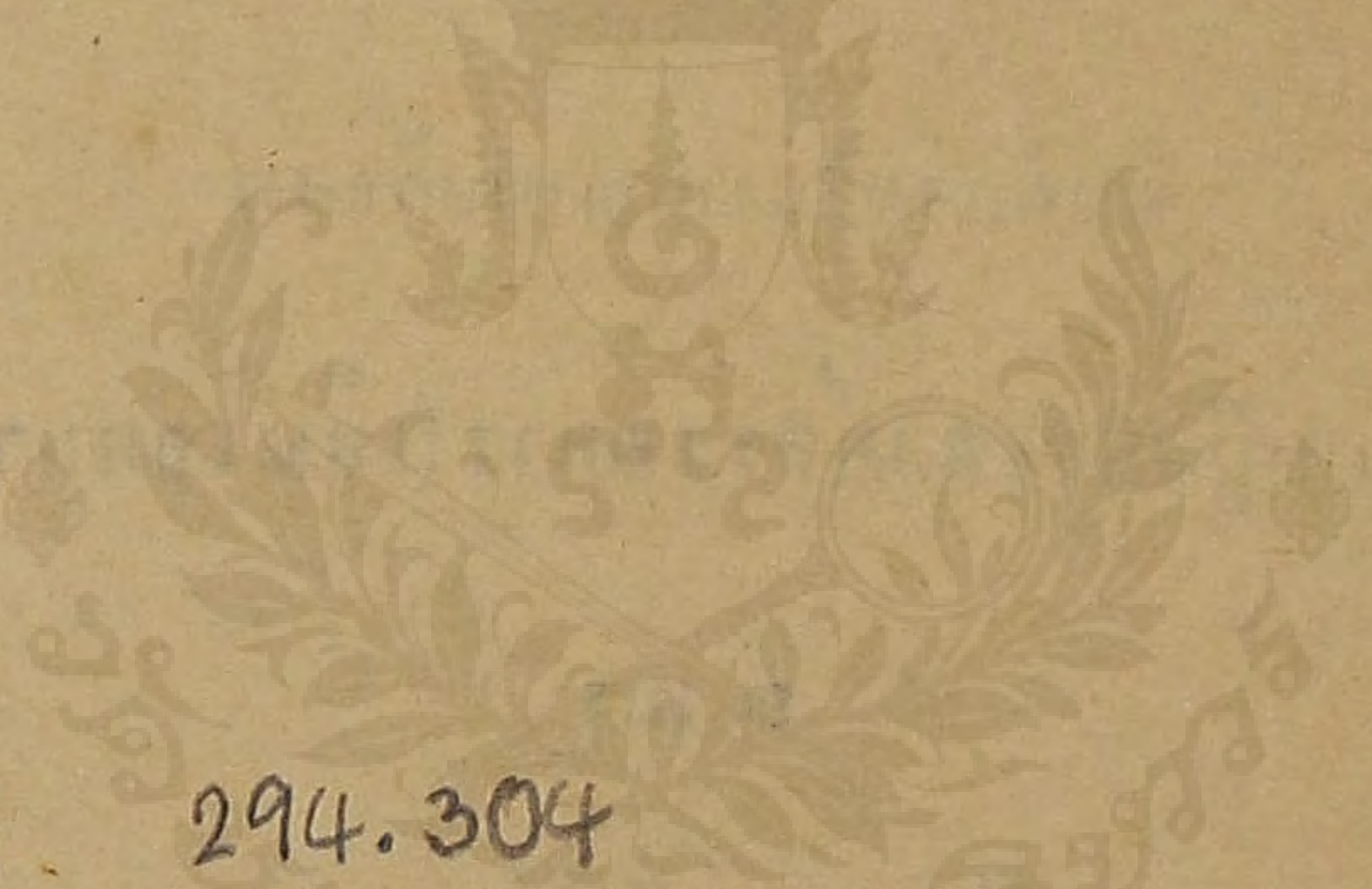
๕ ๖ ๘
เมษายน ๓๗ เมษายน ๒๕๓๕

เลขที่พิมพ์

LIBRARY

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

เลขหมู่ 294.304
: น 391 04
เลขทะเบียน 015969

๒๐
บอกแต่คำผิด

หน้า	บันทึก	คำว่า	แก้เป็น
ปรารภหน้าคั่น	๕	มัจฉ	มีไม่ตรึง
" "	๑๓	ชวยเหตอ	ชวยเตอก
๑	๑๒	จะตองวา	จะตองรู้ว่า
๔	๒	จะทำพอ	จะทำความพอ
๖	๑	บาปบุญของ	บาปบุญเป็นของ
๖	๕	กัจฉ	กัจฉ
๖	๗	เปนรุ	เปนรุ
๑๒	๑๖	ประชม	ประชม
๑๔	๔	ตองศรัษะ	ตมองศรัษะ
๒๒	๕	ตอมนุษย	ตอมนุษย
๒๕	๒	ตมมตไวท	ตมมตท
๒๕	๒	ตมตหดาย	ตมมตไวหดาย
๒๕	๑๗	ตมมตชน	ตมมตชน
๒๗	๑๑	ไตแต่	แต่ไต
๓๑	๑๗	อบตชน	อบตชน
๓๔	๕	อกเหตหง	อกเหตหง
๓๔	๕	รจกตบญ	รจกตบญ

คำปรารภ

ในการฉาบพิกิจศัพ คุณหญิงประดงศักดิ์รพการ
(เย็น เอกภาค) ภรรยาทรกของข้าพเจ้าน ข้าพเจ้า
ใคร่จะหาหนังสืออันเป็นหลักฐานคำสอนของดัมเด็จพระ
ดัมมาดัมพุทธเจ้า พิมพ์แจกแก่บรรดาท่านผู้มาช่วย
ในงานไวเบเนตรัดกตักเต็มหนึ่ง เมื่อเจตนาปรารภชน
เช่นนี้ จึงได้เชิญคุณแจ่ม ดิประวัต เปரியูเก่า ดำนัก
วัดอนงคาราม ซึ่งเบเนทชอบพอ นบถอกนมาทบ้านเพื่อ
หาหรือขอความเห็นว่าจะควรพิมพ์หนังสือเรื่องอะไรดี
เพราะข้าพเจ้าหนังสือธรรมอยู่ หดหายเรื่อง ทข้าพเจ้า
เขียนขึ้นด้วยความคิดนกร เห็นของข้าพเจ้าเองกมเพื่อนฝูง
ทชอบพอกันให้ ตน ฉะบบไว บางกม ได้มอบตนฉะบบ
ทั้งหมดให้คุณแจ่ม ไปช่วยเหล็ดอดตอดถึงช่วยตรวจแก้
ถ้อยคำตำนวนด้วย ในที่สุดคุณแจ่มได้ช่วยรับตรวจ
แก้ตคเต็มให้ ตามความประสงค์ แะะให้ความเห็นว่า
ควรพิมพ์เรื่อง อตตวิภาคกถา ทข้าพเจ้าเรียบเรียงไว้

ด้วยตนเอง ข้าพเจ้าก็เห็นชอบด้วย จึงได้ขอร้องมอบ
 ภาวให้คุณแจ่ม ช่วยชำระต้นฉบับโดยคัดลอกใหม่เพื่อ
 สดวกแก่การเรียงพิมพ์ เพราะระบบเดิมข้าพเจ้าเขียน
 ไว้ด้วย สระและ ตัวพยัญชนะแบบใหม่ ซึ่งนิยมกันในสมัย
 นั้น และมาบัดนี้ได้เกิดมอกขอวิธีแบบนั้นแล้ว คง
 กัดบใช้สระพยัญชนะตัวดังกล่าวนี้ตามแบบเดิม ภาว
 ในเรื่องคัดลอกจึงออกจะหนักอึ้งมิใช่น้อย แต่คุณแจ่ม
 ก็ได้ช่วยรับภาระทำให้ด้วยความเต็มใจ ตลอดจนจัด
 การจ้างพิมพ์ตรวจปรุ ปรุเสร็จสำเร็จเป็น รูปเล่มหนังสือดัง
 ททานถอยน ทงน ข้าพเจ้าต้องขอบคุณ คุณแจ่ม
 ดประวัต เป็รียน ไว้ ณ ทนเบนี้อย่างมาก นอกจากน
 ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณท่าน เจ้าคุณพระประสิทธิ์ศักดิ์คุณ
 (บัน วิจิตรญาโน ป. ๖) วัดประยุรวงศาวัต ททานได้
 กรณาตรวจอ่านและเขียนความเห็นฉบับต้นหนังสือเรื่อง
 นไว้ในชนตน ดังทปรากฏอยู่ในหนังสือนี้ ข้าพเจ้ารู้สึก
 ยนกกได้ พมพ หนังสืออนชนเบนี้ ธรรมพด แจก ชำร่วยสม
 ความคำไว้แต่เดิม ทั้งเหมาะแก่นิสัยของ คุณหญิง

ก

ภริยาข้าพเจ้าที่เมือเธอยังมีชีวิตอยู่ชอบสนใจในธรรมปฏิบัติ
ทางพระพุทธศาสนา ข้าพเจ้าหวังว่าหนังสือคง
จักให้ประโยชน์แก่อ่านด้วยความพึงพอใจบ้างไม่
มากนักอย แตะถาหนังสือคงยังประโยชน์ให้สำเร็จ
แก่อ่านได้ด้วยประการใดแล้ว ข้าพเจ้าขออุทิศกุศล
ส่วนนั้นให้แก่คุณหญิงประสงค์สรพการ (เย็น เอกนาค)
ผู้ดวงดับไป ขอเรื่องได้รับบรรดาศักดิ์ที่ข้าพเจ้า
พร้อมด้วยธิดาและญาติมิตรตั้งจิตบำเพ็ญอุทิศให้ โดย
สมควรแก่คติวิสัยในสัมปรายกตถาณนั้น ๆ ในที่สุดนี้
ข้าพเจ้าขอถือโอกาสขอบพระคุณและขอบคุณบรรดา
ท่านผู้มีไมตรีจิตมาช่วยในงานฌาปนกิจครั้งนทวทุกท่าน.

พ.ต.อ. พระยาประสงค์สรพการ

๓๐๐๗ บ้านเอกะนาค ชันบุรี

๑๘ เมษายน ๒๔๙๕

ถ้อยแถลงของผู้ตรวจชำระต้นฉบับ

ท่านเจ้าคุณพระยาประสงค์สรรพการ อุปนายก
สมาคมศิษย์อนงคาราม ขอให้ข้าพเจ้าช่วยตรวจแก้
ตำนวนหนังสือ อุตตวภาคกถา ซึ่งท่านได้เรียบเรียงขึ้น
ไว้ด้วยความรู้สึกนึกคิดของท่านเองในแง่ธรรมเนียมปฏิบัติ
โดยอาศัยแนวพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็น
หลัก เท่าที่ท่านจำทรงไว้ได้ตามฐานะของระดับบุคคล
(นักฟัง) พร้อมกับอธิบายขยายความเห็นในทางธรรม
ด้วยความสนใจ มุ่งจะให้แง่คิดในทางคติธรรมแก่ผู้อ่าน
ผู้ฟังโดยทั่วไป และปรารถนาจะพิมพ์เป็นหนังสือแจก
งานศพ คุณหญิงประสงค์สรรพการ ภริยาที่รักของท่าน
เกรงว่าถ้อยคำ ตำนวน จะยังขาด ตกบกพร่อง ผิดพลาดอยู่
เพราะท่านได้ออกตัวว่า ท่านไม่ใช่ผู้คงแก่เรียนทางภาษา
บาลี ไม่เชี่ยวชาญทางปริยัติศกษา ข้าพเจ้ารู้สึกเป็น
เกียรติในการที่ ท่าน ขอ ร้อง ให้ ช่วย เหน็ดอภาระกิจอัน
ประกอบด้วยข้าพเจ้าเป็นต้นมาชักและกรรมการของสมาคม

ศษยอนงคารามอน มทาน เป็น ๒๑ นายยกบริหาร งานรวม
 กน้อยในขณะน นับว่า ท่าน เจ้าคุณประดงค์ ๑๓๓๓
 เกยวของเบนศษยรวมด้านกเคยวกนกับชาวเจ้า ๆ จึงยอม
 รับชระช่วยเหตอท่าน ด้วยความ เต็มใจยิ่ง เมื่อได้อ่าน
 ด้านนวนหนังสือ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ด้วยความพนจพเคราะห์
 ตตอดแล้ว ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓
 ในทางธรรม อนเกิด ขนด้วยความ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓
 แต่ง น้าอนุโมทนา ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓
 พร่องใน ทาง ด้านนวน โวหาร กับ พยัญชนะ คว ๑๓๓๓ ๑๓๓๓
 เทาทเห็นวายัง ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓
 แห่ง ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓
 โดยังบกพร่องได้ช่วยเพิ่มเติมจนให้ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓
 ส่วนทเห็นว่าใดคความคอยู่ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓
 แปลงแก้ไขแต่ประการใด ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓
 ในความอุตสาหพยายามของท่านเจ้าคุณ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓
 พระยาประดงค์๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓ ๑๓๓๓

ณ

๕๕
นชนตามลตบญญา ของท่านเพื่อไห้แก คัดแก่นักปราชญ์
สนใจในทาง ธรรมเนียมปฏิบัติ หวังว่าหนังสือเรื่องนคงไห้
ประโยชน์ในทางบำรุงลตตามยบญญาแกผู้อ่านผู้ฟังได้บ้าง
ตามสมควร.

นายแจ่ม ดีประวัต
เปรียญเก่า สำนักวัดอนงคาราม
๑๗ มีนาคม ๒๔๙๔

ทัศนะในอรรถวิภาคกถา

ความสวยงามแต่ความน่าดูที่แฝงไว้ด้วยศิลป์ในการ
เขียนรูปภาพ ย่อมขมขื่นอยู่แก่ " ญาณ " ดวงหนึ่งซึ่งผู้
เขียนมองเห็นในรูปจริง แล้วถอดเอามาเขียนลงบนผืน
ผ้าโดยวิธีต่าง ๆ ระบายให้เห็นเป็นความหมาย ด้วย
ปลายพู่กันซึ่งกะดิกไป ตามอำนาจของ สติมาธิ เพ่งพินิจ
ฉะฉาน ตีปรกบุคคลจึงมีตาที่แจ่มใสมองเห็นภาพจริง
ตักซังกวาทาของคณธรรมดา ดังที่เรามองเห็นแต่เขา
มองเห็น เราเห็นพุ่มไม้มีเพียงสีเขียวดีเดียว แต่เขา
เห็นมดอันทาบอยู่ด้วย ส่วนความสามารถในการเขียน
แต่คงฝีมือ จะพร่าวไปด้วย ศิลป์เพียงใดนั้น ก็แต่
ความแจ่มใส ของญาณแต่ความเพ่งพินิจ ของ สติมาธิแห่ง
ตีปรกบุคคลนั้น ๆ แต่การแต่งหนังสือทุก ๆ เรื่องของ
ชาวการประพันธ์ก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน เราจึงได้
พบหนังสือมรดกต่าง ๆ แต่ยิ่งหย่อนกว่ากัน ตามลักษณะ
ของเรื่องนั้น ๆ เช่นเดียวกัน

(๘)

ความรู^๒ ความรู้สึก^๒ แลความคิดเห็นต่าง ๆ ของ
คนเรา ถ้าไม่ได้แสดงออกมาด้วยการพูด การเขียน
หรืออาการกริยาอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ก็เป็นได้แต่
เพียงความรู^๒ ความรู้สึก^๒ แลความคิดเห็นเฉพาะคนเดียว
เท่านั้น ย่อมไม่สำเร็จเป็นประโยชน์แก่ใคร ๆ ให้เกิด
ความเคลื่อนไหวเป็นกำลังงานขึ้นได้ บางคนมีความรู^๒
ความรู้สึก^๒ แลความคิดเห็นอย่างสุดโต่ง แต่ไม่รู้ว่าจะพูด
จะเขียนให้ตรงกับที่ตนรู้อย่างไร แต่บางคนแม้พอจะเขียน
จะพูดได้ แต่มีความขยันไม่พอ หรือไม่รักไม่สนใจในทาง
นั้น ก็หมดโอกาสที่จะให้เกิดเป็นผลเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น
เช่นเดียวกัน เพราะบิดประคองตายมันไว้ เขาตักษณะ
พระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าว่า “ถึงรู^๒
มากไม่มีปากลำบากตาย มือบายพูดไม่ เป็นเห็นบ๊วย
การ ” หรือ “เหมือนเตาฝังนางช่อฮ้อราชาญู วิชาการ
มากแต่ยเบ่ดำไม่เขาท ” ย่อมมอຍมากมายทเดียวทคความ
รู^๒ ความรู้สึก^๒ แลความคิดเห็น ต^๒ ๆ ต่าง ๆ ได้ถูกทอด

ทงให้ตายไปกับตัวโดยทำนองนี้ เพราะไม่ได้บันทึกหรือ
 พุดปากใครไว้ จึงเป็นการน่าเสียตายอย่างยิ่ง ถ้าทุก ๆ
 คนชยันในการใช้เวทาวางบันทึกของดี ๆ ไว้ เกี่ยวกับ
 ความรู้ ความชำนาญในกิจการหรือความคิดเห็นที่คว
 ผ่านมาในชีวิตหนึ่ง ๆ จะทำให้ โลกมนุษย์เรานี้มีคุณภาพดี
 คอยคองคอยเตือนไว้ไม่ให้หมุนเข้าไปหาความโง่เขลาเด
 ความผิดพลาด แลจะเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์แห่ง
 ศักดิ์ธรรมจรรยา ตลอดจนความวิวัฒนาการในด้านต่าง ๆ
 ตามลักษณะนั้น ๆ ให้เกิดเป็นความราบรื่นประดับโลก
 ให้ด้วยงามขน อักมาก มายแลรวดเร็วยิ่งกว่าที่เป็น
 มาแล้ว

เมื่อท่านเจ้าคุณประสงค์ ๆ ส่งตนเรื่อง อดีตวิภาค
 กถา ให้ดแลขอรับรองให้ช่วยตรวจแก้ ฉนรับไว้ด้วย
 ความรู้สึกมมทุกตาจตเต็มท หงรู้สึกขอบคุณที่ท่านได้ให้
 เกียรติเช่นนี้ อย่างยิ่งด้วย แต่เมื่อได้อ่านจบไปแล้ว
 ฉนรู้สึกตัวว่าฉนไม่มี เกียรติเลย เพราะไม่กล้าแก้ของ

ท่าน แรกดบมความรู้สึกกว่า ยังมีความคิดเห็นไม่
ดีไปกว่าความรู้สึกแรกความเห็นที่ท่านเขียนไว้แล้วนั้น
เลย จึงไม่ได้แก้แม่แต่สักคำเดียวเพราะกลัวว่าถ้าแก้
เขาแล้ว แทนที่จะทำให้ ดชนกจะกตบเป็นคดงทงแน่ใจ
ตัวเองว่าถ้าแก้หรือตัดออกเพิ่มเขาเพียงคำเดียว จะทำ
ให้น่าเสียดาย รัดเคิม เหมือนจะ ทำให้ หนึ่งต่อของ
ท่าน ขาดสิ่ง สำคัญ ที่ท่านได้ ประดับไว้ พร้อม แล้วไปเสีย
เมื่อไม่เห็นความ บก พร่อง ที่ จะ บ้ายตั้งไปโน้น ผ่าแห่ง
รูปภาพอดีตวิภาคกถาอีกแล้ว ก็ได้ ส่งต้นร่างคืนให้
ท่าน พร้อมทั้งได้ แสดงความพอใจ ด้วยความจริงใจ
ในคำที่แปลก คมขำ ดกซง แต่มความหมายในตัว
อย่างสมบูรณ์ ถูกต้องตามความจริง แก่ท่านหลาย
แห่ง แดบอกแก่ท่านโดยความจริงใจว่า ถ้าท่านมีความ
ขยันเขียนเรื่องอนาคต ๆ ไปอีก พวกเราจะได้พบความรู้
สักแรกความเห็นที่ตรงไปตรงมา คำพูดง่าย ๆ ช้อ ๆ
แต่มความหมายกว้างขวางดกซง โดยเหมือนไม่เจตนา
จะให้ เป็นเช่นนนเลยออกหลายวิธีทีเดียว

^{๒๑๑} ^๒ ^{๒๑๑} ^{๒๑๑}
 ผู้ที่มีความรุ่มมาก อาจแต่งหนังสือระวางผิดพลาด
 จนเกินไป และเขียนโน้ตหรืออย่างกอดค้ำรำไม่ยอมวางก็
 ้มมาก เป็นการมุ่งโดยจงใจเกินไป เดียดเป็นแข่ง
 กระจ่าง อย่างเดียวกับคนทรมปมด้อยเดินเข้าท่ามกลาง
 ประชุมอย่างตอแขงทอณะนั้น หนังสือบางเล่มที่ใครรับ
 แจกในงานต่าง ๆ จึงไม่มีรอยบอบช้ำเพราะมือเบ็ดอ่าน
 เลยเพราะเขาคิดเสียก่อนแล้วว่า เข้าใจยาก การปรุปรุ
^{๒๑๑} ^{๒๑๑} ^{๒๑๑} ^{๒๑๑}
 หนังสือตามความคิดเห็นต้วน ๆ ด้วยความฉลาดอันเป็น
 ผดของญาณข้อ ๆ ดวงหนึ่งซึ่งผ่านเข้าไปในความรู้สึก
 เช่นอดีตวิภาคกถาน ก็น่าเอาใจใ้ใ้อยู่มาก

ท่านเจ้าคุณออกคิดว่า ไม่ใช่เป็นนักเรียนแต่ไม่
 คุ้นเคยในทางนี้ ตามที่ฉันรู้จักกับท่านมา ก็น่าจะเป็น
 เช่นนั้นจริง ๆ แต่ฉันเห็นว่า ท่านชดบคิดอะไรนาน ๆ
 เหมือนจะแยกธาตุแท้ของสิ่ง นั้น ให้เห็นความจริงของแก่น
 ไนมากอยู่ แต่มกพูดอะไรเต็มถ้อยคำชัดเจนเป็นการรับ
 ร้องคำพูดของตัวเองทุกกระยะถ้อยคำแม่จะผิดหรือถูกก็พูด

ไปตามความคิดเห็นอย่างอาจหาญ การเขียนหนังสือ
เรื่องนกอัยในทำนองนนเหมือนนก มันเป็นหนังสือที่เขียน
ขึ้นจากปัญญา ที่เกิด จาก ความคิดเห็น ที่ต้องต้อง โดยแท้
ทั้งแน่ใจตัวเองแล้ว ซึ่ง จะทำให้ เขาได้ ในเมื่ออ่านด้วย
ความวิจารณ์ เพราะพูดถึงความจริงปน ๆ ธรรมดา ๆ
ซึ่งใคร ๆ ก็เห็นได้เมื่อใช้ความคิดไปในแนวเดียวกัน จึง
หวังว่า หนังสือ นี้จะ เกิดประโยชน์ แก่ผู้ อ่าน ตาม สัมควร
เพราะมัน เป็น รูปภาพ แผ่นหนึ่ง ที่ ชวนดูชวนคิดของนัก
ชิมมะ ฉนั้นจึงเต็มใจเขียนนำทางไว้ตามควรทมิเกียรติให้
ตรวจแก้แต่ไม่ได้แก้ อย่างไรก็ดี

พระประสิทธิ์ศีลคุณ

วัดประยูรวงศาวาส ธนบุรี

ชานะ ๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๒๔

มรณะ ๑๔ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๘

ประวัติคุณหญิงประดงค์สรรพการ (เย็น เอกภาค)

คุณหญิงประดงค์สรรพการ (เย็น เอกภาค)

เกิดวันที่ ๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๒๔ ตรงกับวันศุกร์
ขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๗ ปีมะเด็ง ตรงกับ จตุศักราช ๑๒๔๓
ที่ตำบลบางไต้ไก่ อำเภอชนบุรี จังหวัดชนบุรี เป็นบุตร
คนที่ ๒ ของนายขาว นางคอด เป็นกำพร้ามารดาตั้งแต
อายุ ๕ ขวบ ขนรักษานาเวศร์ (กาด วิภาตะกตต์) ผู้
เป็นตาอุปการะเลี้ยงไว้ ต่อมาได้ย้ายไปอยู่กับบิดาซึ่ง
รับราชการอยู่ที่เกาะสีชัง ครั้นบิดาถึงแก่กรรมแล้ว ได้
กลับมาอยู่ในความอุปถัมภ์ของขนรักษานาเวศร์ ผู้เป็นตา
อีกครั้งหนึ่ง ต่อมานางประดงค์ประภักษญาตีฝ่ายมารดา
ขอรับไปอยู่ด้วยเป็นเวตาประมาณ ๑ ปีภายหลัง สิ้น
บุญชดชฐ ผู้เป็นตานขอรับไปอุปการะในความปกครอง
ตั้งแต่อายุ ๑๒ ปี เมื่ออายุ ๑๖ ปี ได้ทำการสมรสกับ
พันตำรวจเอก พระยาประดงค์สรรพการ (ยวง เอกภาค)

ครึ่งยงเบนหนักเรียนภาษาอังกฤษอยู่ ณ โรงเรียนพระตำ
 หนักสวนกุหลาบ มีมิตรด้วยกัน ๓ คน คือ นางสาวประยว
 เอกภาค ช่างยงมชวคชอยู่ ณ เวदान

คุณหญิงประสงค์สรรพการ เริ่มป่วยด้วยโรคลม
 เบียดเบียดพซงมักเป็นอยู่เนือง ๆ ได้หาแพทย์มาประกอบ
 ยารักษาพยาบาลเท่าใด ๆ ก็ไม่หายขาด มีเหตุเดาชนบาง
 ครั้ง กดบกำเริบชนบางคราวเรื่อย ๆ มา ในวาระสุดท้าย
 บังเกิดอาการโรคบิดเข้าแซกแซง จนถึงสุดสามารถทำนาย
 แพทย์จะเยียวยา ได้ถึงแก่กรรมเพราะโรคนั้น ด้วย
 อาการอันดังบรมัดคตัมปชญญะเป็นอนคต เมื่อวันท ๑๕
 พฤษภาคม ๒๔๗๘ เวตา ๑๖.๒๐ น. คำนวณอายุได้ ๕๓ ปี
 ๑๓ เดือน ๖ วัน

จรยาและอชยาศัยสมบัติ

คุณหญิงประสงค์สรรพการ เมอมชวคชอยู่ ปกติ
 เบนผมนิสสัยเยอกเขนตชมดะมุดดะม่อมอชโยน ตงมัน

อยู่ในกุฎเสฏฐาปจายนธรรม ประพศินอบน้อมถ่อม
 คนค่อมใหญ่ในดกุดวงศ์และบุคคลภายนอกทัว ๆ ไป มี
 กิริยามรรยาทอชยาศัยสภาพสงบตั้งยมเรียบร้อย โอบ
 อ้อมอารยนิบัติในทานการบริจาค ๕ ๕ ๕ เออเพื่อเจอบ้าง—
 เพราะหญาตมิตรบริษทบริวาร ตามควรแก่กาละและ
 โอกาส เตอมได้ในพระพุทชโองาทมศีลธรรมอันมั่นคง
 ดำรงอยู่ในกตัญญูกตเวทีคารวมด้อมมาปฏิบัติตั้งแต่เยาว์
 มา จึงเป็นที่สนิทดีเนหาของผู้ปกครองผองญาตมิตรตลอด
 จนเพื่อนบ้านใกล้ชิดและห่างไกล ๕ ๕ ๕ เป็นที่ดบอชยาศัยของ
 บุคคลทุกชน บรรดารูจักและคนเคย
 เมื่อได้สมรดแล้ว ก็ได้ปฏิบัติหน้าที่แม่เรือนดี เป็น
 ที่เบาใจของสามีตลอดมา จนทราบเท่าอวด้านแห่งชีวิต
 อันเข้าในลักษณะคำสุภาสิตว่า ภริยา ปรมมา ดชา
 ภรรยาเป็นสหายอย่างยิง ๕ ๕ ดงน ในฐานะเป็นอุบาสิกา
 พุทธศาสนิกชน เมื่ออายุย่างเข้ามชฌิมวัย ได้ตั้งใจชวน
 ขวายทางด้อมมาปฏิบัติ หมั้นไปวัดตมาทานอุโบสถศีลตตตบ

พระธรรมเทศนาแทบทุกวันพระ ขณะที่ยังสามารถไม่ประ
 มาท หมั่นเจริญภาวนา รักษาสติอารมณ์ ชมนิเวศนธรรม
 แม่เมื่อใกล้ถึงมรณกรรมโดยโรคร้ายเบียดเบียน จนไม่
 สามารถจะไปบำเพ็ญกุศลทวดได้ ก็อุ้มาหามาเพี้ยที่บ้าน
 ตามกาด สุดแต่โอกาสจะอำนวยให้ ค่อยจะรู้สึกคนว่า
 เวทนาแห่งชีวิตยังเหลือหน่อย จึงเมือก่อนหน้าจะถึงแก่กรรม
 ได้แต่คงความจำนงจะถวายสังฆทาน ในเวทนาเข้าวันรุ่ง
 ฆนที่จะถึงแก่กรรมนั่นเอง ระหว่างรอคอยพระสังฆที่จะ
 มารับสังฆทานอยู่นั้น ได้บังเกิดทุกข์เวทนากำเวิบกड़ा
 แดกได้อดทนด้วยจิตใจยังกังวลในเรื่องที่จะถวายสังฆทาน
 เกรงว่าจะไม่ทันได้ถวาย บรรดาญาติมิตรทั้งหลายที่มา
 เยี่ยมอยู่ในขณะนั้น ต่างพากันสังสาร บางคนแต่คง
 อาการเศร้าโศกจนกตหน้าตาไม่ได้ แต่คุณหญิงประสงค์
 กตบมัสตัมปชัญญะมั่นคง มิได้สทกสะท้านหวาดหวั่น
 ค่อมรณภัย พุ่แต่คงความรู้สึกแก่บรรดาญาติมิตรทั้ง
 ญาตายว่า ความตายเป็นของธรรมดา เกิดมาแล้วต้องตาย

ด้วยกันทุกคน ไม่ควรเศร้าโศกเลย เมื่อพระสงฆ์มาถึง

• เธอได้เข้ามาทานครุฑถวายตั้งฆทานเสร็จแล้ว ทุกขเวทนา
ยังกตาชนเป็นลำดับ เธอก็ได้พยายามระงับอกกตนั้นด้วย

กำลังขันตกรรม คำรงค์ดีสัมปชัญญะได้อย่างดี กดาว

คำอำตาศบตรีคือ นางดาวประยรรซึ่งนั่งอยู่ข้างตัวว่า

“แม่ไปละนะ” พอดูคำพูดก็หมดลมไปในขณะนั้น

ด้วยอาการสงบปราศจากการดิ้นรนกระวนกระวาย นับ

ว่าเป็นออดัมมุกพหกาดกิริยา (ไม่หดงตาย) ณ วันเวดา

ดังกดาวแล้วข้างตน

หตงจากที่คุณหญิงถึงแก่กรรมไปแล้ว ข้าพเจ้า

ผู้เป็นสามี ได้มาหวนคำนึงถึงคุณงามความดีเท่าที่เธอได้

ประพฤติปฏิบัติมาดังกดาวแล้ว ได้ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึก

เสียตายอาตยเธออย่างสุดที่จะพรรณนาได้ แม่ทั้ง ๆ ที่

ข้าพเจ้าทราบดีอยู่ว่า ทุกคนต้องพลัดพรากจากสัตว์และ

สังขาร อันเป็นที่รักที่เจริญใจเป็นธรรมดา ทุกสิ่งทุก

อย่างมเกิดชนในเบองตน แปรผันในท่ามกตาง แตกคย

ตบตตายไปในที่สุด โดยกระแแต่พระพุททชภาดีศตรัดไว้
 เป็นของจริงแท้แน่นอนเช่นนแดดวกตาม ก็หาอาจที่จะ
 ขจัดความเลี้ยใจอาดยรักให้ระงับไปจากจิตใจ โดยสิ้นเชิง
 ได้ไม่ ซงทงนยอมเป็นไปตามวิสัยตามัญปฤชน เป็น
 ธรรมดา มคคธรรมทควรจะนำมากด่าวในทนอกอย่าง
 หนึ่งกคอกว่าแม่คุณหญิงภริยาทรักของข้าพเจ้าจะได้ถึงแก่
 กรรมตงในระหว่างอายุเพียง ๕๐ ปีเศษ ซงนับว่ายังไม่
 ทนตงอายุชยกค แต่ความประพฤตททางกรรมตมมาบฏบค
 เทาทเชอโคบาเพญมาในระยะทมชวตอย ไดเพียงนน ยอม
 เป็นเครองช ให้เห็นโค ว่าชวตของเชอ ทเป็นอยุเพียงนนมิ
 ได้ไรผิด ได้ในพระพุททชนิพนชภาดีศว่า “โย จวตตตค
 ชเว ทุตโต ตตมาหโค” ฯลฯ ชวตของมคตมคความเพง
 พนจกรรมเป็นอยุเพียงวณเคยวคกกว่าชวตความเป็นอยุของ
 มทไรคณเชนนน แม่เป็นอยุตงรอยบ ดงน และถาจะ
 อนุมานถงคคในตมปรายภพ ของมทประกอบคด้วยคณ
 ธรรมเชนนกคอกถอว่าเป็นผ่ายชางค เพราะมพระพุทท

ภาสิดรับรองว่า เย วุฑฒม์ อปจายนติ เป็นอาทิ แปลว่า
นรชาติดำรงชนเหล่าใดเป็นผู้ฉลาดในธรรม ประพฤติ
นอบน้อมต่ออุฑฒมบุคคล นรชาติดำรงชนเหล่านั้นเป็นผู้ควร
ได้รับความสรรเสริญในปัจจุบัน และเต็มปรายภาพของ
เขาเหล่านั้น ย่อมเป็นลัคน์ด้วยดงนแด ๆ

อรรถวิภาคกถา

อันว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเป็นท
บุชาเคารพยงของเราทั้งหลาย พระองค์ได้ตรัสสั่งสอน
พุทธบริษัทด้วยพระอภิธรรมเทศนาปรมัตถโวจารชนตนว่า

“ กุสลา ชมฺมา อกุสลา ชมฺมา ”

แปลว่า ชรรมทั้งหลายเป็นกุศล (บุญ) ชรรม
ทั้งหลายเป็นอกุศล (บาป) หรือหมายความว่า กุศล
ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เพียงเท่านั้น แต่ผู้ปฏิบัติมักจะ
ก้าวข้ามเกินไปเสียก่อนที่จะได้อบรมจิตใจให้รู้จักชนจนเป็น
นิสัยยึดติดตนในชรรม ๒ ประการนั้น เราจะเข้าใจบุญ
บาป สักแต่จกเภทเหมือนนกกชนทของสอนพูด เรียกคุณพ่อ
คุณแม่แต่เท่านั้นหาพอไม่ เราจะต้องว่า กุสลา ชมฺมา
ที่เรียกว่าบุญแะ อกุสลา ชมฺมา ที่เรียกว่าบาป
นั้น มีหนาทเป็นอย่างไร กุสลา ชมฺมา นั้นอยู่ในการ
ทำดีได้ดี มีหนาทอำนวยความสะดวกความพอใจแก่ผู้ปฏิบัติคือให้

เกิดความทุกข์ที่เราทุกคนปรารถนา ส่วน อกุตตา ชมมา
อยู่ในการทำชวไตชว มีหน้าที่อำนวยความสะดวกนำความไม่พอใจ
มาสู่ผู้ปฏิบัติให้เกิดทุกข์โทษที่เราไม่พึงปรารถนา หรือจะ
กล่าวโดยนัยหนึ่งว่า อกุตตา ชมมา พาเราชนด์วรรคเป็น
ความทุกข์ อกุตตา ชมมา พาเราตงนรกเป็นความทุกข์ทุกได้
ทั้งต้องประการ นเบนด่ง ที่เราก่อ กรรม ทำชน ด้วยตัวของ
เราเอง ผอนจะทำเผอเรา ให้เราหาได้ไม่ เมื่อเราทำ
ชชนแล้วจะ โอนให้ผุ ใ้รับผลคือความทุกข์ หรือเมื่อทำ
ชชชนแล้ว จะร้องขอให้ผอนช่วยรับภาระแบกความทุกข์
อนเบนผลของความชวแทนเราย่อมไม่ได้ ชอนด่มด้วย

พระพุททภาษิตว่า

“อตตาทิ อตตโน นาโถ”

คนแดงเบนนทพงของตน สุตฺธิ อุตฺธิ ปรจุจคคํ
นาญญอ อญญํ วิโสธเย ความบริสุตฺธิ ไม่บริสุตฺธิ
เบนกิจเฉพาะตัว คนอนจะทำคนอนให้บริสุตฺธิหาได้ไม่
คิงน มอชบายว่า ถ้าเราได้อบรมใจของเราให้แน่นแ
มหนัก อยู่ในคำสอน ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

โหชนทนตามทกถาวมานนแดง ผตทจะไครบเบนดาดบ
 • ดงจะไคแดตงคองไผ ชนทนเรจะหตุคพนจกหองแหง
 ความหดเชาใจมิต โดยจกเกดความเชาใจถกควาผู้ใดจะ
 ทำความสขให้เรไคได้ ถ้าเรมได้ทำความดีไว้ แดะ
 จะไมโทษคนอื่นว่าแกดงทำความทุกขให้แก่เร ในเมือ
 เรมได้ทำความชวไว้ แดะกจะเบนทางคตความอาฆาฏ
 มาทร้ายหมายโทษผู้อื่น เพราะของสองดงคอบบุญแเดะบาป
 เรเบนผกอดสร้างชนเอง จะไปคานหิตชนผู้ใดหาได้ ไค
 ความโศภ คอ ความคองการอยากได้มากเกิน
 ประมาณ ขอให้คคคควา ถ้าเรมได้สร้างคุณงามความ
 คดงทเบนกุศได้ไวมาก พอความคองการของเรจนถงชด
 ทสค แมเรจะโศภไปโย ก็คงไมพอกบความคองการ
 ของเรอยนนเอง เรคอรจะรู้ว่าทำความพอให้แก่คณหา
 นนไคได้ เพราะคณหาเบนธรรมชาติทไมรู้จักพอ พรอง
 อยเบนนิจ ดงพระพุทชภาศิตควา

นคถิ คณหาสมา นท

แม่หาเต็มอดด้วยคณหาย่อมไมมี อธิบายว่า แม่

๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕
 หนาทงหลายตามธรรมเนียมมมเวตาเต็มดวยนา แต่แม่หน้า
 คอศนหาพรองอยู่เต็มมือไม้จักเต็ม ดงน นอกจากจะทำ
 พอให้แกใจเราเอง ถึงแม่ว่าเราจะมั่งมั่งสักเท่าไร หาก
 เราไม่สามารถที่จะทำความพอให้แกใจของเราได้ เราก้
 คงตกอยู่ในความเป็นคนจนไม่พ้นความคณรชอนชวาย เรา
 ควรจะทำความเข้าใจเสียให้คิดในเรื่องนี้ ที่เราพยายามกว่า
 คนมทรพยเป็นสุข คนจนทรพยเป็นทุกข์ ถ้ามองกันเพียง
 ผิวเผินแตวก็ยอมจะเห็นว่าเบ็นเช่นนั้นจริง แต่ถาเรา
 มองดวยปรัชญาณให้ซงดงไปแตว ก็จะได้เห็นว่า ทั้ง
 คนมมมแตวคนจนตางเบ็นทุกข์ดวยกันทงน คนมทรพย
 ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕
 กรบประทานชวอมหนงนอนชวหตบหนง คนจนก็เช่นเดยว
 กัน แตวตางก็ตองแกบ้วยม้วยมรณเหมอนกันหมดทงน
 เครื่องอุปโภคบริโภคของคนมมมกับคนจนนนั้น แม่จะตาง
 กันโดยปริมาณแตวคุณภาพในบางดั่งบางอย่างตามฐานะก็
 จริงแต่ผลที่ไดรับหาตางกันไม่ จะนอนบนปราสาทราช
 ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕
 ฐานหรือนอนตักอันใหญ่โตมโหฬารตระการตา หรือนอน
 ในกระท่อมอันคร่ำคร่าฝ่ำไม้ไผ่ซดแตะ หรือนอนบนพนดิน

มนุษย์ได้เท่ากัน การแต่งกายแม้จะมุ่งมองห่มใหม่ให้
 วิทยาลัยต้นปานใดก็ตาม พดถึงผลในการปกปิดร่างกาย
 เพื่อบอกกันความ ละเอียดแฉกไม่ต่าง อะไรกับผ้าธรรมดา
 หรือถดไปไม่มุ่ง ในด้านอาหารการกินก็เช่นเดียวกัน
 จะรับประทานห่มเห็ดเบ็ดโกทนยม ว่าโอซารต้นนั้น มนุษย์ไม่
 จริงเต็มอไป มันแฉกแต่ความต้องการของอดีตภาพร่าง
 ภายแฉกจิตใจของเราต่างหาก บางคราวดูน่าพริกผกจม
 อาหารของคนจนไม่ได้เสียอกซา รวมความว่า อาหาร
 ทุกชนิดเดวหรือประณตก็ตาม บริโภคอิมแฉกมผลเท่า
 กัน ด้วยเหตุนั้นแฉกจึงเห็นได้ชัดว่า อดีตภาพร่างกาย
 ฆงของคนมแฉกของคนจน ย่อมมีระดับเต็มอกกันในเรื่อง
 การครองชีพ หาได้ยิ่งหย่อนกว่ากันไม่ จะต่างกันอยู่
 บางกตรงทคนทมมากอาจมทรพยเหตอจากการใช้จ่ายพอ
 ทจะเฉดยแบ่งออกทำทานการกุศด หรือให้บั้นแก่ ทายาท
 ได้บ้าง ถ้าไม่โศภหรือไม่สู้ร้ยสู้ร้ยเกินไป เมื่อขจัด
 ความโศภโกรษหดงให้เบาบางดงเสียได้แล้ว ความหดง
 เข้าใจผิดในเรื่องบุญเรื่องบาบักคงไม่เกิดในได้ จะเห็น

แท้แน่หนัดว่าบาปบุญของมีจริงในโลก คนแต่ละสัตว์
 เกิดมาจะได้สุขได้ทุกข์ ก็เพราะผลของบุญกับบาปเป็นผู้
 นวดย สู้แต่แต่ตนทำไว้อย่างไร ไม่มีใครเค็กด่าให้
 ใครดีใครชั่วได้ เมื่อศรัทธาความเชื่อนั้นเกิดขึ้นเป็นพณ
 ของใจ โดยนัยดังกล่าวมานี้แล้ว คือกจากนั้นกจคิดเป็นเหตุ
 ให้ก้าวชนสู่ภูมิปฏิบัติ ในทางทานศีลภาวนากถยานวัตร
 เป็นลำดับตามอริยมรรค ๘ ประการ มีสัมมาทิฐิเป็น
 เบื้องต้น สัมมาดำริเป็นที่สุดอันเป็นผลเนื่องมาจาก
 ความเห็นรู้จักบุญรู้จักบาปทราบซึ่งดีแฉวหนตนเอง
 บุคคลที่กเกิดมาใน โลกนี้ย่อมมี ใจเป็นเอกฉนิต์ อย่าง
 เดียวกันทั้งหมดในอนันจะต้องการความสุขความดี ส่วน
 ความทุกข์ความชวไม่มีผู้ใดปรารถนาเลย ทุกคนจะทำ
 สิ่งใดก็ทำเพื่อความสุขความดี ไม่ตั้งใจจะทำ เพื่อหาความ
 ทุกข์ความชว แต่เหตุใดจึงยังมีผู้ใครบทุกข์อันเป็นผล
 ของความชวทางทตนมได้พึงปรารถนานั้น ทั้งนี้จะเป็น
 เพราะความหลงเข้าใจผิดในเรื่องกรรม คือ บุญแฉวบาป
 โดยไม่เชื่อจริงเห็นจริง ก็เตศ์ คือ ความโงก โกรธ หลง

ใต้ของเดยชกนาให้เห็นผิดเป็นชอบไป ทำให้ขาดความ

• คิดชอบเห็นชอบอนมมตมาแต่อกุศลกรรมเป็นเหตุ อันว่า

กุศลกรรมและอกุศลกรรมที่ความานเบนรากฐานสำคัญ —

แห่งพระบวรพุทธศาสดา ถ้าผู้ใดยังไม่รู้จักหรือไม่เข้าใจ

ให้คิดเสียก่อนแล้ว จะปฏิบัติความดีให้ถึงขีดเพื่อหลุดให้พ้น

จากความชั่วมหกตว กมตจตกยอมนเป็น การยากยิ่ง คือ

ยากที่จะเห็นยวรังใจให้ตั้งอยู่ในกุศลธรรมความดีได้ โดย

ผลกุศลกรรมนำใจให้ประพฤติกแต่ความดี อกุศลกรรมนำ

ใจให้ทำแต่ความชั่ว หากเรายังไม่เข้าใจผิดอยู่คราใด

กยงทาความชวอยตราบนน จะเอาการกระทำชวมาไข

แก้ทุกขให้หายไปเช่น บังเกิด เรื่องไม่สบายใจอะไรขึ้นมา

ใช้ดื่มสุรา แก้ทุกข เช่น นหาใช้ทางที่เมษจะควร ปฏิบัติไม่

เพราะการ ดม นามาเมว ขอวา เป็นการ ละเมิดศีลหา เป็นการ

กระทำชวเพราะฝ่าฝืนพระพุทชบัญญัติ เมื่อความทุกข

อันเป็นผลของการกระทำชวเกิดขึ้นจะเขาคความชวมาแก้

เท่ากบบรรทุกความชวให้ทบทวหนักยงชนไปอย่างนเรียก

ว่าหลงแก่ ในทางผิด เหมือนของสกปรกสกปรกดินเหนียวเปื้อน
 อยุ่ทศวดแฉวยงกตบเอานามคนาคถเขาไปต่างเพื่อจะให้หาย
 สกปรกแฉะกตบเหนียวมนจะหายได้ทให้เน อปมาชอนฉน
 ใด อปมยกฉนฉน เมอตนเบนเจ้าของเหตกตองเบนเจ้า
 ของผิดด้วย จิตที่จะนำอศตภาพร่างกายให้ทำดี จะต้อง
 เบนจิตทศอนเกิดจากผลของการกระทำดีมาก่อน กตาว
 คือทำการกุศลมทานแฉะศีลเบนตน หาไม่จะไปเรียกร้อง
 เอาความดีมาจากไหน วิชชชทุกชแกทุกชหรือทเรียกว่า
 หนามยอกเอาหนามบ่งนกกมอยบางในบางกรณี แต่ต้อง
 เบนทุกชในการกระทำความดี ททานเรียกว่าชนตคความอด
 ทนวิริยะอดล้าหคความเพียรพยายามในการประกอบดีมีมา
 อาชีพ เช่นตราแฉดตราฉนทนด้าบากในการทำนาทำสวน
 ค้าขาย รับราชการหรือรับจ้างในทางสุจริตได้ผลมาอดล้าห
 เก็บหอมรอมริบ ประหยัดกินประหยัด ไซแต่ในสิ่งจำเป็น
 ไม่จ่ายไซ้อย่างสุรุ่ยสุร่าย ผลที่สุดคงศวดได้ ความทุกช
 ยาก ตรากตราในชนตนกหายไป มีความสุขความสบาย
 บงเกิดชนแทนท อย่างนททานเรียกว่าไซทุกชแกทุกช

ตามอุบายของนักปราชญ์ ได้ในกระทู้พระพุทธรูปว่า
• **วิเวียน ทุกขมจเจติ** แปลว่า ต่อกข์ได้เพราะความ
เพียรตรงกันข้ามกับวชแก่ทุกข์ของนักเดงดูรพดง กถาว
มาข้างตน ชอว่าไซ่ทุกข์แก่ทุกข์ให้หมดไป โดยไม่ก่อ
กรรมทำชวอนเป็นอกค้ดชนใหม่ให้ รอยรตมดตวตดเนอง
กันไปไม่ต้นสุด เมื่อเหตุผลในทางผิดทางชวทกอกกรรม
ทำไว้แต่เดิม ควดยความหลงเข้าใจผิดหมดต้นไปแล้ว แดะ
ไม่พยายามเพาะเหตุชวชนอก ทุกชอนเป็นผลของความ
ชวจะมชนแก่เราอย่างไรได้

อนวบบคคดแแต่ต้ตว ทเวชนววายตาย เกิดมกำเหนิด
อยู่ในวิฏฐดงตำรน ก็เพราะทำกรรมทชวตดเนองกันมา
จึงค่อผลให้ประด่พชาติ ชรา พยาธิ มรณะ อันเป็นตว
มหันตทุกข์ไม่ต้นสุด นอกจากนนักคองรบทุกชอนเป็นผล
ของความชวตามทตวได้ทำไว้หนักบ้าง เบาบ้าง ต่าง ๆ
กัน บางคนมีรูปร่างผอพรรณดวยงาม เป็นทหน้ากรุณา
เมตตาเด่นหาแก่คนทงปวง มทรพษด่มบตมงคองพรัง—
พร้อมดวยยศถาบรรดาศักดิ์ บางคนมอวยวะไม่ด่มบรณ

ดกษณะรูปร่างไม่สะดวยเบ้นทหน้ารงเกยจ เกิดยดขงแห่ง
 คนทงหตาย ทง.น.เบ้นเพรเวออำนาจของกศดกรรรมแเดะ
 อกศดกรรรมทเชาทำไวัเข้าปรุงแแต่ง จ้งไม่ด่มำเด่มอกัน
 แแต่งจจะต่างกนด้วยบุญแแต่งบาปแแต่งอย่างไรก็ตาม ต่าง
 กได้ชอ โดยส่วนรวมจ่าเบ้นนัก โทษของ เรือนจำแห่งกอง
 ทกชดวยกนทงนน ต่างกันแต่โทษหนักกับโทษเบาตาม
 โทษาน โทษทกฏหมายคอกศดากศดกรรรมเขาเบ้นผู้คดสัน
 ให้เท่านน เรียกว่าคองชงอยในเรือนจำของเบญจขันธ์
 มกเดศคณหาเบ้นไซ้ตรวจเครื่องพันธนาการ รอยรัดควบ
 คุมตงโทษให้เดอดรอนตนรน้อยไม่รู้จักสันตุด มีโรคคอก
 ความหิวความอยาก ประจำกาย รมกวนจิต ใจอยุ่ เด่มช
 รักษาเท่าไรไม่หายขาด ไซ้ยากระยาหารรักษาหายคอง
 เขา พอดคกเวดาคองบ้าย คองเยน โรคนนกกดบกำเรบ
 ชนอก เบ้นกนอยอย่างนทุกผทกคน ทกวัน ทกเวดา
 ต่างคองวงเตนชวณชววยหายารักษา โรคนกันไม่หยุดหย่อน
 จนตอดชวต นชกจากนยงมเครื่องอุปโภคบริโภคเครื่อง
 ไซ้ ไม่ด้อยนาพาประการทเจ้าหน้าทเรือนจำ คอคณหาเขา

ของการถือกรรมมากมายเหลือ ทว่าจะพรรณนา จะเห็นให้พ้น
 เรือนจำ คือเบญจขันธ์ ให้พ้นจากการถูกลงโทษทุกข
 ทรมาณ ก็เช่น การ ยาก ด่าบ่ากยง ซ้ำยัง แดมถก โบายด้วย
 หมายคอชราพยาชเบียดเบียดพดลอดมาแต่กำเหนิด ทำให้
 ร่างกายเจ็บปวด บอบช้ำปรวนแปรวิปริต ทรวดโทรมลงไป
 ทกท เหตุทงนุกเพราะความหลงเข้าใจผิดยึดถือเบญจ—
 ขันธ์ คือร่างกายว่าเป็นตนเป็นของตน จึงต้องเดือดร้อนตน
 รนตกอยู่ใต้อานาจ เป็นทาส แห่งศณหา จนตัวตาย ๆ ไป
 แดวกยังไม้พ้นต้องกลับมา เกิดใหม่ให้ ถูกลงโทษอีกไม่รู้
 จักหาจบจักจำ ส้มเค็ญพระบรมศาสดา ส้มมา ส้มพุทธเจ้า
 ทรงพระมหากรุณาเทศน์ว่า แนะนำ พร้าสอน ว่าเดินทางผิด
 ทรงคกเตือน ให้เปลี่ยนทางเดินเสีย ใหม่ให้ เดินตามหนทาง
 พระอชฎางคิกมรรค ๘ ประการ ซึ่งย่นลงได้แก่องค์สังฆา
 ๓ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา จึงจะพ้นจากวัฏฏะทุกขทุก
 ศณหา ก็มีใครจะมีใครเชื่อฟัง บางคนก็ถบถอรัตนทรง
 หนักเข้าไปมิได้คิดจะถอยหนี เห็นเกิดแก่เจ็บตายเป็น
 ของดีหาว่าเป็นนักพาของโลก พังเสียงร้องไห้เศร้าโศกใน

ขณะตายจากพรากกันเป็นเพียงดริยางคดนตรี การรบบรา
 ฆ่าตประหัตประหารกันด้วยอาวุธ อันร้ายแรง เห็นเป็น
 ประหนึ่งวาทกปากกลางแจ้งอย่างนำต้นนกสนาน ที่เบนไป
 ได้เช่นนกเพราะอำนาจโมหะความหลงไม่จริง มิไม่รู้จัก
 บุญไม่รู้จักบาปเป็นมุตเหตุ ดูอำนาจแก่ราคาตกก็เดส์เห็น
 กงจักรเป็นดอกบัว ยอมศิวเขาเป็นทาสแห่งคณหาถ้าม
 คิดอยู่ในห่อหมแห่งเบญจพิชกาม จนไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี
 ประการใด

อันที่จริงร่างกายของสัตว์บุคคลที่ได้นามตามดม—
 มติว่า เบญจขันธ์หรืออตตภาพเมื่อพิจารณาโดยปรมัต—
 ถนัยแต่ระกถ้าวตามปรมัตตโหวหารก็ได้แก่มหาภูตรูปทั้ง ๕
 คือ ดิน, น้ำ, ลม, ไฟ, ช่องทั้ง ๕ อย่างนี้ประชุมกันปรุง
 แต่งขึ้น ถ้าเรามาจากกรรมคอบบุญกับบาป มิวญญาณ
 เป็นผลครอบครอง มีชวิตจิตใจเป็นเจ้าของคอยบังคับบุญ
 ชาติให้เกิดขึ้นใหม่ได้ตามต้องการของเจตนารมณ์ เพราะ
 อาศัยความประชุม แต่งของ สภาวกรรม แต่ละอย่างดัง
 ถถ้าวมา จึงได้ชื่อว่า สังขาร ๗ แบ่งออกเป็น ๒ ประการ

คอทมวิญญาณใจครองเช่นมนุษย์แต่ละสัตว์ต่าง ๆ เรียก
 อนุปาทินนกะสังขาร ที่ไม่มีวิญญาณใจครองมีแต่ชีวิต
 คออาการแห่งความเป็นอยู่ เช่นต้นไม้ ภูเขา ดินฟ้า
 อากาศ แร่ธาตุ โดหต่างชนิด รวมเรียกว่า อนุปาทินน-
 กะสังขาร สังขารเหล่านี้มีอาการเป็นด้ามญดกษณะ
 เต็มอกันด้วยการเกิดขึ้นในเบื้องต้น แปรไปในท่ามกลาง
 ดับไปในที่สุด มีความไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตา
 เหมือนนกหวดทั้งหมด ไม่ว่าภายในภายนอก ไก่ดี ไก่ด
 หยาบตะเขียดเดวประณต เป็นต้นนอกคตหรือบัจจุบัน
 อนาคต มีสภาพความจริงปรากฏอยู่อย่างนั้น ไม่
 เปลี่ยนแปรตกแปรผันกตบกตตายตามความมุ่งหมายหรือบัง
 คับขอรับรองของใคร ๆ สังขารเหล่านี้สำเร็จมาแต่ธาตุทั้ง ๕
 ไม่มีอะไรเจือปน ถ้าธาตุธาตุ ๕ ดิน น้ำ ลม ไฟ เต็ม
 แดง จะปรากฏเป็นรูปชนไม้ได้ จึงควรจัดว่าธาตุ ๕ น
 เองแหละเป็นผู้สร้างโลกแต่เดียงโลกโดยปริยาย สร้าง
 อนาคตภาพร่างกายของมนุษย์แต่ละสัตว์ให้เป็นดุจเรือนจำตั้ง
 ก่อมาแต่เดิ ชนผู้กระทำผิดตามโทษหนักโทษเบาโดย

ควรแก้กรรม อุตตภาพร่างกายของมนุษย์นั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงจำแนกออกโดยอาการเป็น
 ๓๒ อย่าง มี ผม ชน เตบ พน หนง เบนตพ มมต
 กตงคัง คอตองค์พระเบเนทสุด อาการ ๓๒ ของมหาภค
 รูปน กับญญตออกไปจากธาตุ & นนเอง หาไซอื่นนอก
 ไปจากดิน น้ำ ลม ไฟ ไม้ ที่ท่านแยกออกไวก็เพื่อจะ
 ให้รุหนาทของสภาวะธรรมนน ๆ เช่นผม มหนาทบองกน
 สมองค์พระม ให้เบเนหวดงาย ชนมหนาทรทษาควหนง
 ของร่างกายรับความรุดคเยนรอนออณแข็งทางกายดัมผด
 เบนตพ ร่างกายของมนุษย์แต่ะตควมอาหาร เบนเครอง
 หตอเตยงจงดำรงอยู่ได้ จะขาดอาหารเตยมิได้ แต่
 อาหารที่ล่ำหรับเตยงร่างกายของคนแต่ะตควมนน ก็ดำรงเจ
 มาจากธาตุทง & เชนเตยกน รวมควมว่าธาตุ & เบนผ
 แต่งร่างกายของคนแต่ะตควในชนคน แต่วยงมาเบเน
 อาหารเตยงคนเตยงตควอก นบว่าเบเนตงทมคณแกโดก
 มาก ฉะนน คนโบราณจงเคารพนบถธาตุ & คอคนหนาดม

ไฟ ถึงกับยกย่องให้เป็นเทพเจ้าแต่พระองค์ ๆ เรียกกันว่า
 พระชนิ พระคงคา พระเพลิง พระพาย ที่สมมติเรียก
 ว่า ท้าวจากุโตกบาททั้ง ๕ ผู้มีหน้าที่คอยคุ้มครองรักษา
 โลก มีท้าวกุเวระเป็นต้น ตามทักดาวตำนานไว้ใน
 หนังสือเวทกำเหนิดนั้น ก็น่าจะสมมติเอาไปจากชาติ & นี
 เอง เรื่องของสมมติโลกนมหกถบชบชอนมากยากที่จะ
 พรรณนาให้สั้นสุดได้ กว้าวไวพอเป็นแนวหน้าความคิด
 ในทางธรรมวิจารณ์เพียงสังเขป เมื่อรูปร่างกายของเรา
 แยกแยกออกจากกันในขณะที่เมื่อถึงมรณะนั้น ชาติ & ก็
 แยกออกไปเป็นคนละส่วน ชาติเดิมเป็นชาติอะไรก็กดับ
 ไปเป็นชาตินั้น ทำหน้าที่เพียงโลกคือไปตามสภาพ ส่วน
 นามธรรมทั้ง ๕ คือ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ
 ก็แปรผันเป็นไปตามส่วน เป็นอันไม่มีอะไรเหลืออยู่นอก
 จากดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศวิญญาณ อันเป็นโลกชาติ
 ธรรมดา ไม่ใช่ตัวตนเราเขาอะไรที่โหน จึงทำให้เห็น
 ชัดถนัดแจ้งว่า ชนรหัทปรากฏเป็นตนตัวหวิฐาของเรา

* หน้ความจริงมันหาใช่เราใช่ของเราไม่ มันเป็นเรื่องของ
 สภาวธรรมไปรงแต่รงชนตามเหตุตามปัจจัย ตกอยู่ใน
 ดำมัญญตักษณะ เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่เที่ยง
 เป็นทุกข์ ไม่ใช่อาตมาตัวตนแก่นสาร เป็นของอาศัย
 ชั่วคราว ตัวเราก็เหมือนกับนักโทษที่ถูกศาลตัดสิน
 ประหารชีวิต แต่หาก ยังไม่ ถึง กำหนดวัน ประหาร
 จึงส่งฝากขังไว้ในเรือนจำชั่วคราว ได้อาศัย
 เรือนจำคือสังขารเป็นที่อยู่ทีกินไปกว่าจะถึงวันตาย
 เรือนจำไม่ใช่ที่อยู่อันแท้จริงของนักโทษ เป็นที่สำหรับ
 คุมขังทรมานนักโทษเพื่อจะตัดสินคดีให้เช็ดหน้าไม่กล้า
 ทำผิดทำชั่วต่อไป ฉะนั้นใด อันว่าเรือนคือสังขารหรืออดีต
 ภาพร่างกายของเราก็มีอาการคล้ายกันฉนั้น เพราะ
 อดีตภาพร่างกายของเราเป็นบ่อก่อให้เกิดทุกข์ โดยมี
 อาการเปลี่ยนแปลงผันแปรไปตามสภาพธรรมดา หาอยู่
 ในอำนาจความบังคับบัญชาหรือความขอร้องตามคอง
 การของเราไม่ จึงเป็นอนัตตาใช่ตัวตนของเราตามทัศน

ของพุทธชาติบังเกิด เมื่อรูปอุปคตชนด้วยเหตุปัจจัยส่วน
 ใด ครั้นเหตุปัจจัยส่วนนั้นหมดสิ้นลงเวลาใด รูปก็จำ
 ต้องแตกแยกสลาย ออกจากกันในเวลา นั้น เป็น ธรรมดา
 สภาพธรรมความจริงมอยดงน เป็นการแน่นอนเด็ดขาด
 เมื่อถึงกำหนดวาระรูปจะแตกสลายจะดับแล้ว หาได้มี
 การผ่อนผันผดเพยนให้ยดยาวต่อไปอีกได้แม้แต่เพียงเดก
 น้อยไม่ ความเด็ดขาดของการแตกแยกดับไปแห่งรูปนั้น
 สัมมัตถิว่า เป็นพระยามัจจุราชใจโหดเหี้ยม จะ
 ร้องขอความกรุณาทุเลาสักเท่าไรก็ ไม่ปราณีแก่
 สัตว์เสียเลย ถ้าถึงคราวจะแตกดับก็ต้องแตกดับไป
 ตามกาดธรรมดา หากเราได้พิจารณาชนหาให้ซงแล้ว
 ก็จะเห็นได้ว่า ทวารชนหา นมรูปหนึ่งซงเห็นอยู่ในสายตา
 นั้น หาใช่เป็นรูปแท้จริงไม่ โดยเมื่อธาตุได้แยกจากกัน
 รูปก็หายกตายเป็นธาตุไป ตั้งอยู่ไม่ได้ นามสัตตเป็นอาการ
 เกิดแต่รูป คือ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นั้น
 ดับหมดสิ้นลง อุปมาเต็ม่อนหนึ่งว่า ดวงประทีปถูก

โพล่งอยู่เป็นดวงได้ ค่อมือได้ตะเกียงยังมีแตะมีน่านนึ่ง
ไม่หมด อากาศร้อนที่เกิดจากดวงประทีปนั้นก็ยัง
คงมีอยู่ฉะนั้น

อากาศของนามดีที่เกิดจากมุตของรูปนักรของตก
ไปเป็นกามารมณ์แห่งจิตเกิดความรัก โกรธ โศก หดง
ดุเดือดรูปจะต้องการอย่างไร ก็บงการให้เกิดอารมณ์
ทางนามดีอย่างนั้น หาได้เกิดชนจากจิตที่เดียวไม่ โดย
การรูปไม่มี บัจจยอนเกิดจากนาม & ก็ไม่มี จิตจะยึด
ถือสิ่งใดเป็นเหตุที่ตองนึกคิด อปาทานนามกรรมยึด
ตามสัญญาสัมมตว่า ตั้งหนวดตั้งนชว ตั้งซารปรุงแต่ง
ให้เกิดเวทนา วิญญาณทำหน้าที่เป็นสื่อสารติดต่อกับ
จิตให้รู้สึกว่าเป็นทุกข์แตะเป็นสุข ส่วนคันหาเป็น
ตัวการก้าวหน้าแซกแซงอยู่ในชาติ & ที่ได้ปรุงเป็นรูปชน
ต้องการเครื่องอุปกรณซึ่งเคยชมตมรดอันพึงใจหมดทุก
อย่าง โดยไม่มีปริมาณกำหนดสิ้นสุดได้ ทำให้เกิด
ทุกข์เกิดสุขเบียดย่นเวียนกนเรื่อยไป ตั้งใดไม่พอใจเกิด

เป็นความทุกข์ และตั้งใดที่พอใจก็เป็นความสุข ค้นหา
 ที่เข็มน้อยเกิดจากความโลภนั้น หาได้เกิดจากใจไม่ เหมือน
 กัน เมื่อได้แยกใจออกจากกายแล้ว ตามหน้าที่ความ
 จำเป็นของใจไม่ต้องการอะไรหมด แต่ถ้าจะถามกายว่า
 ต้องการอะไรบ้างก็จะได้รับตอบโดยตรงว่า ต้องการ
 หมดทุกอย่างที่โลกด้อมมตนิยมนว่าดีต้องการเครื่องอุปโภค
 บริโภคทั้งยศถาบรรดาศักดิ์และชื่อเสียง จังจับเค้ามุด
 ค้นหาว่าเกิดจากอศตภาพร่างกายแน่นอน ยังมีขอ
 เกลือบคดุมที่หน้าส่งด้อยอยู่เพียงว่า เหตุใด ค้นหาความ
 ต้องการนั้น เกิดจากกายและไม่ได้เกิดจากใจเลย ทำ
 ไม้ใจจึงเข้าไปแซกแซงเกี่ยวของทุกขรอนแทนกายด้วย
 ทงนเหตุผลบงชให้เห็นว่า ใจหลงเข้าใจผิดว่ากายเป็น
 ตัวของตนจึงได้เข้าไปเกาะเกี่ยวยึดถือกังวลด้วยอำนาจ
 สักกายะทิฏฐิ เมื่อกายต้องการตั้งใดไม่ได้สัมประสงค์
 ใจจึงเคื่อนรอนแทน เมื่อได้สัมประสงค์ก็เกิดความยินดี
 ด้วยความเข้าใจผิดคิดว่าตัวใด ทงนก็ด้วยอำนาจของ

โมหอวิชชาที่เข้าหุ้มหรือตรงจิตทำให้ใจเกิดความเห็นผิด
 ดังกดาวแล้ว เพราะเหตุใด ตณหาจึงมีความต้องการ
 ไม่สิ้นสุด ขอนกาคิพจารณาภายในซึ่งเป็นเหตุที่เกิดแห่ง
 ตณหาอันท่านจำแนกแยกออกไปเป็นอาการ ๓๒ อย่าง
 ดังกดาวมาแล้ว แต่จะอย่างใดอันเป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม
 เป็นไฟ ตามส่วนของสภาวะธาตุนั้น ๆ แต่จะธาตุมีอำนาจ
 ตามธรรมชาติบังคับให้เกิดความจำ เป็นและ ความต้อง
 การไม่มอดดับ ไฟต้องการเผาพื้นไม้หอมแพ้ ลม
 ต้องการพัดไปตามช่องอากาศไม่มีหยุด น้ำต้อง
 การลอส่องที่รูเสมอ ดินต้องการแบกไม่ว่าสิ่ง
 ไตหมดจะหนักเบา สักเท่าไรไม่ร้องว่า พอแล้ว
 ธาตุทั้ง ๔ อย่างนี้เพียบพร้อมเต็มไปด้วยความต้องการ
 ไม่สิ้นสุด รวมกันเข้าสัมพันธ์ว่า เป็นมาตวัดเราชนชน
 หดง มานนวงไปไม่มีเวดาหยุดหย่อน และเราคิดหดง
 มาพาไปกักตายเป็นณมความต้องการไม่สิ้นสุดดุจเดียวกัน
 ถ้ามหาภคัระรูปคือ ดิน น้ำ ลม ไฟ อันเป็นตัวใดก
 ที่แท้จริง มกกำหนดขอบเขตความต้องการเพียงพอแล้ว

โลกจะเห็นยวราชงส์ตวให้ตกอยู่ในห้วงแห่งความทุกข์หา
 ได้ไม่ หรือหากว่าถ้าสามารถทำค้นหาให้เต็มอย่าให้
 พร่องใดก็จะหมดกิเลสความเศร้าหมอง ดับกองทุกข์ทั้งต้น
 ถึงแม้วางกายจะดำรงคงชพอย แต่อดทนอดทนอดทนเป็น
 ตวคนหนักจกถึงซึ่งพระนพพานอันเป็นยอดแห่งความสุขโดย
 ไม่เกาะเกี่ยวด้วยโลกีย การที่จะดับความร้อนแฉะความ
 เย็นของ ดิน น้ำ ดม ไฟ นั้นดับไม่ได้ เพราะเขาเป็นตั้ง
 ซึ่งเกิดสำหรับโลก หรือถ้าจะเรียกว่าสมบัติของโลกก็คง
 ไม่ผิด ผู้ใดมีปัญญาฉลาดพิจารณาหาอุบายหลุดเดี่ยว
 ได้จึงเขาตรวอด อนันนวรรณนน เป็นบ่อเกิดความดังเด
 ต้นแท้ดังสย แฉะความง่วงเหงาหาวนอนเป็นเหตุให้
 เกยจครานทำการสิ่งใดไม่จริงจึงจับจذبจับจ่อ อุปาทาน
 ยดมน วนนค นชวสำหรับตว คอ กอนแห่งอดทน ภาพอนน
 เป็นทางให้เกิดมชาคภพอนเป็นตนรอกแห่งค้นหา โดยยัง
 มเจตนาตองการดหนชวพนพวอย ความนึกคิดจิตวิตก—
 วิจาร์ณในยามรูปจะแตกนามจะดับพตตพรากออกจากกัน

เป็นขอชดวตณหาผกรงคนให้ติดอยู่กับโลกและสิ่งที่มี—
 มติ จะยึดถือว่าสิ่งใดดีสิ่งใดชั่วจนเป็นของไม่เหนียว
 แปรปรวน เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาทั้งหมด เราจะ
 นึกอะไรออกนอกสัจธรรมไม่ได้จึงไม่ว้าวุ่นทุกข์ อีกทั้งสิ่ง
 ที่เห็นกันว่าดีว่าดีก็ล้วนเป็นเหยื่อ ของโลกที่จะค่อมมนุษย์
 ให้หลงงมงายติดอยู่ในวัฏฏโลก โขมสังสาร สิ่งที่ดีเยี่ยม
 ชั่วเป็นเงาประจำตัวอยู่ เสมอ พอดดับก็ดับเป็นชั่ว
 คือดวงทุกข์ ด้วยเหตุนี้เราควรเพียรระแวงความคิดนึกเสีย
 ดูกว่า หาอธิบายวิจารณ์คนคิดว่า จักกตมารยาของเบญจ
 ชนธ อินเป็น ตวการตน เหตุแห่งศึษา เป็น ทมา แห่งกอง
 ทุกข์ให้ได้ว่า อตตภาพร่างกายก่อนนมเป็นใครกันแน่
 มนเป็นเราเป็นเขาแน่แท้จริงหรือเปล่า ที่เราเขายึดครอง
 มนอยู่นั้นเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ประการใด จะได้เกิดญาณ
 ปัญญาแก่แต่ละพิจารณาเห็นของจริง ว่าเรามีชาติเกิด
 ทรมาณคนรันทนทุกข์เพราะศึษา ในที่สุดก็เห็นว่า
 อตตภาพร่างกายก่อนนมไม่ทำให้เรามีความสุขอย่างไร
 เลย นอกจากจะเป็นแหมอนเรือนจำซึ่งเราไว้เพื่อตงโทษ

ทรมานแฉวยงหดอกดวงจิต ใจเรา ให้หดติดอยู่ กับอา—
 รมณ์จนปลดปล่อยไม่ออก โดยความเข้าใจผิดคิดว่าร่างกายเป็น
 ศพตนของเราจนเป็นมด

การที่เราจะพิจารณาให้เห็นชัดว่า อดีตภาพ
 ร่างกายนี้เป็นใครและของผูใดแน่นอน ก่อนอื่นให้นึกว่า
 ตั้งซารค่อ อดีตภาพร่างกายทั้งหมดทุก ๆ ส่วนนั้นไม่มีตั้ง
 ทจริงยังยงนเที่ยงธรรม เราจะยึดถือเห็นยวงว่า เป็นของ
 เราให้อยู่แก่เราไปคู่กับดินพานหินไม่ได้ มันย่อมมีการ
 แแตกดับเป็นธรรมดา ระหว่างที่รูปกับนามยังดำรงคงอยู่
 ก็ทรมานเราให้ได้รับทุกข์อย่างแสนสาหัส ถ้าเราชนทำ
 ตามความต้องการของอดีตภาพร่างกายในทาง ที่ผิดคือไป
 ออกแฉว แทนที่เขาจะกรุณาปราณีกลับซาจะตงโทษเราที่
 ไต่ทากรรมชวไว้นนหนกยงชนทกท ไม่มีเวตาหลุดพ้นทุกข
 ไต่ เมื่อไต่แยกมหาภคระรูปทงตั้งออกเป็นกายวิภาคพราก
 ให้เห็นเป็นส่วนของ ๆ คอเป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ ไม่
 รวมกันแฉว รูปกายที่เรไต่เห็นอยู่ จมเจนนสาตายตานกจก
 พด้นหายไต่ทันทกตงเหตอเนตความนกกคคคคอยู่ ในอารมณ์

เป็นตวคน เนื่องจากสัญญาความหมายกำหนดจดจำทำ
 ให้เกิดรูปนามชนอกภายใน เช่นนึกว่า คนนั้นรูปร่างอย่าง
 นั้นแต่ละคนไม่ขณะนั้นหมัดกษณะกำหนดไปไม่ได้ นึกเป็นสัมมต
 คิดโตก เพราะยังมหนักคิดชวอยู่ รูปที่เรานึกคิดชวอยู่
 เป็นอารมณ์นั้น ท่านเรียกว่า อุปทนายรูปเป็นอาการของ
 มหาภูตะรูป ทั้งสี่ที่ สร้างชาติให้เกิดโตกเกิดค้นหาโดยไม
 หุดดพหัดมมคติไปได้ รวมความว่าเรายึดสัมมตก็คองคิด
 ยึดสัมมตนั้นเอง จะไปไหนไม่ได้ เมื่อหลุดจากสัมมต
 แดงจึงจะถึงวิมุตติเรา ควรจะระวังการ คิดสัมมต นั้นให้มาก
 เป็รียบ เดีม่อน มะพร้าว ผลหนึ่งทง เป็ดอก เราเรียก ว่าผล
 มะพร้าว เมื่อบอกเปิดอกออกแดงเห็นกะดาภายในก็
 ยังเรียกวามะพร้าวอยู่ ออก ตอดจนเนอมะพร้าวแดงนา
 มะพร้าวที่เราคิดว่าเป็นของบริสุททกยงคตเรียกชอมะพร้าว
 อยู่เรื่อยไป ฉนั้นใดกฉนั้น ความจริงที่เราสัมมตเรียก
 ม่นวามะพร้าวหน หาใช่ตัวมะพร้าวจริงตามสัมมตไม่ ตัว
 มะพร้าวจริงตามสัมมตนั้น คือ ความมันของมะพร้าว

ตามธรรมชาติ ถ้าไม่มีรสมันก็ไม่เป็นมะพร้าว ก็เมื่อเรา
 คิดสัมมัตติไว้ที่ บังความจริงของสัมมัตติ หาดายชนเช่น นแดง
 เราจะเห็นของจริงที่เป็นอมิต้อย่างไรได้ เราต้องถือหลัก
 ธรรมชาติเป็นความจริงของ สัมมัตติตาม ธรรมดาว่าที่ โลก
 สัมมัตติเรียกชื่อของสิ่งนั้นว่าอย่างนั้นเพราะเหตุใด หากได้
 พิจารณาความจริงของสัมมัตติโดยละเอียดแล้ว ก็จะได้
 ว่า อตคภาพร่างกายกอนนเป็นใครและของใครแน่ เป็น
 ตัวตนของเราจริงหรือไม่ หรือเป็นสักแต่ว่าชาติดี คน นว
 ลม ไฟ ประชุมกันแต่กันเป็นรูปเป็นนามแล้วสัมมัตติเรียก
 ว่าคนว่าสัตว์ หาใช่เราใช่เขาไม่

มนุษย์นั้นคืออะไร ที่เราสัมมัตติเรียกว่ากัน มนุษย์ ๆ
 นั้น ความจริงของสัมมัตติหมายเอารูปร่างกายภายนอก
 อย่างนั้นหรือ ถ้าถืออรูปกายภายนอกว่าเป็นมนุษย์แล้ว
 รูปมนุษย์ที่ถูก สัมมัตติ ให้แต่ง เป็นเนื้อ โดยใช่ หน้ากากเนื้อ
 สวมเครื่องประดับที่สัมมัตติกำหนดแล้วดังมหรสพนั้นก็จะต้องเป็น
 เนื้อไป แต่ความจริงผู้ใดทุกคนต่างก็รู้ว่าไม่ใช่เนื้อจริง ๆ
 เป็นรูปปดอมที่แต่งสัมมัตติขึ้นพอให้เห็นเป็นเนื้อเท่านั้น จึง

เห็นได้ว่า คำที่เรียกว่ามนุษย์นั้น ไม่ใช่หมายเอารูปกาย
 ภายนอกโดยส่วนเดียว ต้องหมายถึงคุณสมบัติภายใน
 ที่เป็นของมนุษย์ ซึ่งเรียกว่า มนุษยธรรมเป็นเครื่อง
 สังเกต คอรัจกผดชอบชวด รุจกคุณพระพุทธเจ้า
 พระธรรม พระสงฆ์ คุณบิดามารดา คุณชาติ
 คำสอน พระมหากษัตริย์ รัฐธรรมนูญ มีความกตัญญู
 กตเวทิตต่อผู้ทรมบุญคุณแก่ตน เคารพนบถออ้อนน้อมต่อผู้
 หดกผู้ใหญ่ ไม่ประพฤตินั้นเป็นพาดทการทารุณโหดร้าย
 ทุจริตให้เป็นภัยแก่สังคมของมนุษย์ทั่วไป ตั้งตนไว้ชอบ
 ประพฤติแต่ความดีอันเป็น วถของความ สุขความเจริญทำ
 ตนให้อยู่ ในความยกย่องสรรเสริญ ของพุทธชาติบัณฑิตจึง
 จะสมควรเรียกว่ามนุษย์แท้ ถ้าชาติคุณลักษณะดังกล่าว
 มีแต่เฉพาะรูปกับนามชนรทง ๕ แดว จะเป็นมนุษย์ไม่
 ได้ ความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงย่อมไม่ได้ อยู่นอยุ่ทรปร้าง
 ภายคน ควหวชาติปรากฏแก่ส่ายตาของคนทั่วไป ย่อม
 อยู่นอยุ่แก่นมนุษย์ธรรมโดยเฉพาะ ความจริงของสัมมัตติจึง
 มีได้เป็นได้ โดยรูปธรรม รูปกายเป็นส่วนหนึ่งเพียงเป็น

เครื่องหมายบอกลักษณะ ประเภทให้ทราบว่า นั่นเป็นคน
 เป็นสัตว์เท่านั้น เราไม่ควรจะหลงยึดถือเอาชาติกำเนิด
 ของกายมาเป็นชาติกำเนิดของเรา ในชาติที่เราครองรูป
 มนุษย์อยู่นเราย่อมถูกความเกิดและ ความดับ จากอาการ
 เปลี่ยนแปลงอยู่ เสมอของจิตบางที่ชวนจำศีลภาวนาทำจิต
 ใจให้ ไกลจากกิเลสตัณหาตั้งอยู่ในความสงบ ไม่รบกวน
 เบียดเบียนใคร ผลที่ได้รับเป็นความสุขเทียบด้วยการชน
 สวรรค์ บางที่มีอาการเดือรอนदनรน จนนอนไม่หลับกิน
 ไม่ได้เทียบด้วยการตกนรกขณะนั้น สวรรค์จึงอยู่ในอก
 นรกจึงอยู่ในใจ มิได้อยู่ห่างไกลไปที่อื่น สวรรค์หาได้
 อยู่แค่บนพานรکم้อยู่ได้แต่ดินไม้ ที่ตกลงมาและผลชน
 ให้เรา ได้ชิมตมรสทั้ง ๒ อย่างทั้ง สวรรค์ ทั้งนรกนหมกม
 อยุ่ที่พนพตพนเอง โลกจึงแบ่งออกเป็น ๒ อย่าง เรียก
 ว่าโลกยะและโลกุตตระ โลกยะนั้น ได้แก่โลกที่เราเกิด
 มาอยู่น โลกุตตระนั้น ได้แก่โลกที่อยู่เหนือโลก
 ทั้งหลาย คือ พระนิพพาน ซึ่งผู้หมดกิเลสตัณหาสิ้นชาติ
 ความเกิดแล้วได้ประสพเป็นที่อยู่

รูปทศวรรษชาติให้อุปถัมภ์หรือทมนุชยและดีด้วยปรอง
 แต่งชนกค หารไช้เป็นของเทียงแท่นนอนจริงจึงไม่ ดังที่
 จริงแท้จริงอย่าง ไม่กดับ กถายนน คอวมุตอันเป็น คอวนาม
 ธรรมเรามองกันไม่เห็นด้วยมั่งงักษุ แต่อาจเห็นหรือรับ
 ไรได้ด้วยญาณจักษุตามธรรมชาติจากตั้งวมุตทั้งปวง เช่น
 จิตรวณานาตาตหวน และเกิดอเค็มทางอายตนะชิวหาทวาร
 ถ้าไม่มีรสหวนและรสเค็มก็ไม่ใช่หน้าตาตและเกิดอ ความ
 หวนของหน้าตาต และความเค็มของ เกิดอนนเป็นรูปธรรม
 แต่ไม่มีตัวคนมาแสดงให้คิดได้ ฉนั้นใด วิมุตติธรรมกณนน
 รูปทเห็นเป็น บกหรือ กอนเป็นแต่ สัมมุติฐานที่ตั้ง ของนาม
 ธรรมประกอบด้วยธาตุ ๕ สัมมาคมกนหมจิตเป็นธรรมชาติ
 คอยรับเวทนาอันเป็น ส่วนสุขทุกข์ อเบกขาเข้าไปอาศัยย่อย
 ชงไม่มีตัวตนให้มองเห็นเช่นเดียวกัน จิตนนแหะละเป็นผรบ
 ฐความทุกขความสุข ความความดิชวโดยเป็นผทตมรส
 เวทนาทางทวาร ๒ ผทรฐกจึงปฏิบัติถูกไม่หตงยดสังทผด
 เมื่อได้ปฏิบัตถงชดสนชาติหมดคณหาแล้ว ชาติความ
 เกิด ชรา ความแก่ มรณะความตายก็ไม่มีแก่ผู้นนอก

ด้วยไม้เบญจพรรณที่จะอบตชนเหนียวรังขงจิต ไฉนธรรม-

ชาติที่สมมติเรียกว่าจิตเดิมเป็นของ บริสุทธิ์ตามธรรม-

ชาติ เป็นจิตสอาดผ่องใสประภัสร์ แต่เนื่องด้วยมาเกี่ยว

ของคลุกเคล้า เข้า กับ เบญจพรรณ แปรเปลี่ยน ด้วย กิเลส

และศณหาเขาจึง กลายเป็นจิต เดี่ยวความ บริสุทธิ์เกิดเศร้า

ทมองด้วยมีอาการไม่เที่ยง เหมือนดวงไฟที่ม้แสงสว่าง

ตามธรรมชาติ ถูกกระຈักต์แดงเข้ามาพาดบังความสว่าง

ตามธรรมชาติเดี่ยว กระทำ ให้แสงนั้น เบียดย่นต์เป็น แดงไป

เมื่อได้ชำระมตทิน ก็ออกเด้กให้หมดสิ้นแดงก็จะกลับ

เป็นดังบริสุทธิ์ได้ตามสภาพเดิม ไม้มีความทุกข์ แต่ด้วง

ความด้วงจะเป็นประการใดไม้มีอะไรจะเปรียบเทียบได้ ถ้า

ไม้มีเกิดแดงก็ไม่มีตายแด้งไม้มีเจ็บไม้มีแก อุตสภาพ

ร่างกายด้งขารที่จะ ปรากฏเป็น เพศชาย เพศหญิง นั้นไม้มี

อันว่าสภาพธรรมคือจิต เป็น ผู้ ชนด้วงรรค ด้งนรกแด้งไป

สู่พระนิพพาน

ได้กล่าวแด้งแต่เบของศนว่า โดกม้มหาภคระรูปทง &

คอดนนำตมไฟเป็นผู้สร้างแด้งบริหารให้เบน้อย ถ้าชาติ

คินหน้าตมไฟเตี้ยจะเป็นโลกหาได้ไม่ โดยรูปจะอุปตชน
 ไม่ได้ นามก็จะไม่มี เพราะเหตุที่โลกสร้างรูปสร้างนาม
 ชนตนเององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงได้ทรง
 บัญญัติพระวินัยและศีลไว้เป็นข้อปฏิบัติของกัมมใหม่ใคร
 เบียดเบียดพรทษร้ายรูป ทำให้แตกสลายหรือไม่ให้
 ตงอยู่ได้เป็นปกติ ศีลททรงบัญญัติไว้ มีศีล ๕ ศีล ๘ ศีล
 ๑๐ และศีล ๒๒๗ ซึ่งผู้เป็นพุทธมามกจะยอมทราบคฝยี้แล้ว
 แต่มใครนกกบ้างหรือไม่ว่า คณบทบัญญัติของศีล ๕ นั้น
 ได้แก่อะไร ทำไมจึงแยกเป็นตักขาบท ๕ ประการ คณ
 บัญญัติของศีล ๕ นั้น ตามความพิจารณาของผู้เขยนเห็น
 ว่า เป็นบทบัญญัติห้ามการเบียดเบียดชีวิตความเบียด
 ของรูปทางกาย อาทิเช่นผู้ใดฆ่าสัตว์เป็นให้จาตายตณ
 ชีวิตเป็นความผิด มีโทษหนัก ตกทรพยตั้งของๆ เขาซึ่ง
 เป็นเครื่องอุปกรณ เกการครองชีพ ก้อยในหตถการเบียด
 เบียดชีวิตเขามให้เบียดกตได้มีโทษหนักเบหนท ๒ รอดง
 มา การประพฤตผิดในกามผิดด้ามภรรยาและบุตรเขา
 ที่เขามมีความรักใคร่หวงแหนอยู่ ทำให้จิตเขาเศร้าหมอง

ไม่เป็นสุข เป็นการเบียดเบียนพชวิตเขาในทำนองเดียวกัน
 • การกดขี่ข่มขู่ด้วยคำพูดวาจาที่โหดเหี้ยมดุด่าทางวาจา
 นั้น จะกดขี่ข่มขู่เขาไปฆ่าหรือกดขี่ข่มขู่เขาเอาทรัพย์สิน
 ดินหรือทำอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ . ให้ชวิตเขาปลัดปลง
 หรือถูกรบกวนเสียดทานถึง ก็คิดว่าเบียดเบียนพชวิตเขา
 โดยตรง ส่วนการเสียดทานและเมรยเครื่องคองของเมา
 นั้น มนุษย์เป็นจำนวนมากว่าการเสียดทานชื้อหาไปด้วย
 เงินทองของเขา เมื่อเสียดทานเกิดมึนเมาเกิดคองของเขาเมา
 เอง เมาแล้วก็นอนอยู่กับบ้านมิได้เบียดเบียนพชวิตและ
 ทรัพย์สินของใครตงน เขาเห็นว่าไม่ผิดและไม่มีบาป ยิ่งกว่า
 นั้นยังถูกเป็นคำพึงเพยชนไว้ว่า สุราเมริน มีเงินชื้อกินบาป
 กรรมไม่มี อะไรต่างๆ เหล่านี้เป็นต้น ส่วนเป็นเดหิตนของ
 ผู้ที่พอใจจะดื่มสุราด้วยเห็นประโยชน์ ในความเป็นนักเดง
 สุราหา เหตุผลมากด่าว กตบ เกิดอนคานพระพุทช บัญญัติ
 อย่างขอไปที ถ้าฟังแต่แต่แผนๆ ก็น่าจะเห็นว่า ตามทกด่าว
 นั้นเหตุผลอยู่ แต่เขาคงลืมคิดไปว่า สกนชกายกอนนมน
 ไม่ใช่เขาใช้เราเป็นรูปธรรมนามธรรมของชื้อหาอุปคชน

โลกสำหรับให้เขาเข้าอาศัยครอบครองอยู่ชั่วขณะ ดุจ
 ค่ำดาอาศัยที่เขาสร้างไว้เป็นที่พักของคนเดินทาง การที่เขา
 คมสุราเมรัยทำให้เกิดความมึนเมาจน จมจิตใจพินเฉือ
 แปรปรวนผิดปกติไปเช่นนั้น เป็นการรบกวนเบียดเบียน
 ร่างกายและชีวิตให้เสื่อมทราม เพราะการเสพสุรามึโทษ
 ทำให้เกิดโรคภัยและทอนกำลังปัญญา ทำให้สังขาร
 ร่างกายทรุดโทรม เป็นการรบกวนชีวิตตนเองอันเป็น
 สัมบัติของโลกให้เสียหายก็จะต้อง มีโทษตามพระพุทธร
 บัญญัติ เพราะจัดเขาในหลักการเบียดเบียนชีวิตทางดิน
 เดียงไม้พิน เหมือนผลที่เขาพักอาศัยค้ำดาอันเป็นตำราณ
 สถาน ไม่รักษาความสะอาดทำให้เสียหายแก่สถานอัน
 เป็นสมบัติของกตาง ซึ่งเขาสร้างไว้ให้เป็นตำราณ
 ประโยชน์ ก็จะต้องถูกดงโทษจากมตมมหาชนนี้ ไต่กัน
 นน คัด ๘ และคัด ๑๐ คัด ๒๒๗ ตามที่พระพุทธองค์ทรง
 บัญญัติตรัสห้ามไว้ให้ชัดเจน มิให้ดวงตะเมิดพุทธอาณา
 ดึกขาบทนน ๆ ก็เป็นพฤติการณ์ที่จะตั้งเดริมีการตั้งวร
 ระวังมิให้มนุษย์ดวงเบญจคัดโดยปริยาย ถ้าผู้ใดเข้าใจ

ความมุ่งหมายของการเบียดเบียนพวกตนว่า เกยของพวก
 พงกนตงแต่ศต ๕ ขนไปจนถึงศต ๒๒๗ ดังอธิบายมานี้แล้ว
 และมาพยายามปฏิบัติระเวณการ เบียดเบียน พวกตนเอง
 และสัตว์อื่นคนนอกตอถงทรพยต้นนครภริยาของเขาได้
 ได้แล้ว ก็ควรเรียกได้ว่ามนุษย์ทุกชนิดโดยสม
 มบูรณ์ ไม่พกตองอธิบายบรรยายแยกแยะให้มากมาย
 คัดเป็นข้อบัญญัติเครื่องกตกนกันความประพฤติผิด
 ชรรณ โดยห้ามมิให้เบียดเบียนพวกตนและกัน ผทร
 จักบุญบาปดั่งใจ ก็มีหรือโศตคัพปะกตวเกรง ผของ
 บาปไม่อาจทำการใด ๆ ให้ตวงดะเมิดคตได้ ถ้าขาด
 หิริ โศตคัพปะไม่กตวเกรงไม่ดะอายคตอบาปแล้ว เมอม
 โอกาสก็ยอมทำการตวงดะเมิดคตได้ เขาสามารถทำ
 ความชั่วได้ตามความพอใจ ในเมื่อโอกาสอำนาจโดยม
 ไตรจกยบยงอดกตน จะเรียกว่าเป็นการถือศตจริงดูไกต
 กัยเหตุผลอยู่ เพราะไม่แบกหนักห้ใจชตเกตงานิสสัย

ประคองหนึ่งมหนักคดควอย ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

ประคองหนึ่งมหนักคดควอย ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

หาดคพนเบ้นอัสสระไม้ไค้ การก้อค้ดหากไค้ค้มอวรมณียค้
 มนเบ้นหาดกพจาวรณายอญแถว ยอมเบ้นเหตุไค้หมัดคตงมน
 บอังกนคความประมาท มีให้ท้ออะไรพตาดพตงเบ้นคความ
 เด้ยหายไค้ควอยประการณะน

การทจะหยุดท้อกรรมชวอกทงหนง นอกจาก
 คความไม่หดเซาใจมิตตรงกนช้าม โดยรุจกบญรุจกบป
 จรงคความทกตาวมาแถวนน คอการกระทำจิตให้ตงบควอย
 วจเจรญวบดัดนากกรรมฐานตำรวมจิตให้อยในทอนเดยว
 กนหมให้ฟุงดร้าไปทงอ้น ให้จิตนั้งบเบ้นเอกคคตางน
 เกิดญาณบญญาพิจาวรณาดังชาร ชรรวมให้เห็น เบ้นอศุภ
 เครองปฏุกตเน่าเบ้อยหน้าเกดยคหน้าชง ไม่น่าปรารภนา
 จะรักใคร่แถะไม่มีแก่นด้าระอะไรเบ้นทพงแก่ ตนไค้ จรงจง
 นอกจากผลกค้ดเท่านทจะคิตตามคัวไปส่นองให้คความสุข
 ภาเบ้อหน้ายค้ออตคภาพ ร้าง กาย เห็น เบ้นโทษ เบ้น ทกช
 แถวก็จะแกกความหดรคหดชงในเบญจชนช เด้ยไค้ แถะ
 กตบใจไมยคถอวเบ้นควคทนชองเรว หตุคพนอูปาทานใน

อารมณ์คือไปไม่ เป็นอาทคองน แต่ผู้ที่จะปฏิบัติของอาศัย
 วิริยะความเพียรเป็นหลักชัยสำคัญ ประกอบด้วยการ
 บำเพ็ญทานคัดกองการกุศล เป็นก้ำดั่งบารมีคอยชจัดขัด
 เกตานิยต์ยอบรมใจไปเป็นดำดับไม่หยุดยั้ง จึงจะสัมฤทธิ์
 ผลสัมหวังคึงความปรารถนา ขอท่านผู้อ่านจงพิจารณาใช้
 บัญญาค้นหาเหตุผลจากตนของตนเองก็จะ เห็น ความจริง
 ตามคำสั่งสอน ขององค์สมเด็จพระชินวรอรหันตสัมมา —
 สัมพุทธเจ้าที่พระองค์ได้ตรัสไว้ โดยอภิธรรมปรมัตถนัย ๒
 ประการ ในชั้นต้นว่า กุสลา ชมฺมา อกุสลา ชมฺมา คิงมี
 เนอความตามอศลาธิบายข้างต้น อันนับว่าเป็นรากฐาน
 สำคัญแห่งพระ บวร พุทธศาสนา ให้ คง อยู่ เป็น นิเวศิต
 อารมณ์แแต่วกอาก ชาม โอมวัญญุตัง สार พน ทุกข เป็น สข
 ตตอคนิวันตร ฯ

มธุรธรรมคำกลอนตอนท้าย

ก่องเอ๋ย ก่องทุกข

เหมือนเพลิงตูกแต่ว่าไม่ มีใครเห็น

ทั้งเชญใจไพรผู้ตไมมีเวณ

ต้องจำเป็นทุกคนชนแต่ทุกข

พระพุทของคทรวงต่อนแต่ก่อนเก่า

เป็นขอเคาโดกยไมมีสุข

มชาติเกิดแเดวกตองมกองทุกข

ชวารุกเรงไห้แกเร็วเทเทยว

มรณะถึงเซากเศร่าไคก

หมดทั้งโดกชนทุกชาติต่างหวาดเดี่ยว

ไคกะปริเทวทุกขชนตูกเกรียว

ฤทัยเหียวโทมนศ้อดอดใจ

ความพตตพรากจากต้วแเดะตั้งชว

ถือเป็นที่จิตใจอย่าไหวคิง

จะดูขยี้งใจเย็นแต่เห็นธรรม

จะรู้แจ้งเห็นจริงสิ่งถูกผิด

อาจเปิดองปิดใจกายพ้นฝ่ายต่ำ

หมดกิเดศอวิชาตณหากกรรม

เครื่องชักนำเวียนว้ายเกิดตายเฉย ๆ

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ดำรงธรรม วงเวียนเล็ก ถนนบุรี

น.ส.นารัตน์ อารมย์สุข ผู้พิมพ์และโฆษณา

พ.ศ. ๒๔๕๔

